

Hmotná kultura a každodenní život III

hornictví, hutnictví, mincování
železářství

literatura

- Agricola, G. 1976: Dvanáct knih o hornictví a hutnictví. Bibliografie a prameny. Praha.
- Dějiny hmotné kultury I (2), 1985. Praha.
- Hrubý, P. 2014: Od hertovního stříbra až téměř k minci neboli od hutí až téměř k mincovnám, *Archaeologia historica* 39, 310–339.
- Krajíc, R. 2003: Sezimovo Ústí. Archeologie středověkého poddanského města 3. Kovárna v Sezimově Ústí a analýza výrobků ze železa. Díl I., II. Praha.
- Merta, J. 2011: Historie využití kovových materiálů. In: *Konzervování a restaurování kovů. Ochrana předmětů kulturního dědictví z kovů a jejich slitin*, 322–356. Brno.
- Nový, L. a autorský kolektiv, 1974: Dějiny techniky v Československu do konce 18. století. Praha.
- Studničková, M. – Purš, I. 2010: *Iluminace*. Kutná Hora.

šachtová
stavbě, sha
rudy, pec

měděná huť

tavba v otevřené nístěji

– Krupka, Loketsko, Slavkovský les, Krušné hory

• měď

– Kutná Hora, Krušné Hory, Kraslice, Hora sv

• železo

šachtové pece s předpecími

rýžování

horní města

- přímo v těžebním prostoru
- poblíž hornických osad
- vzdálená od těžebního prostoru

- horní regál

- úřady/profese

- nejvyšší mincmistr
- horní hofmistr
- urburéř
- perkmistr
- písař urbury
- kverk
- hutman
- havíř
- hašplíř

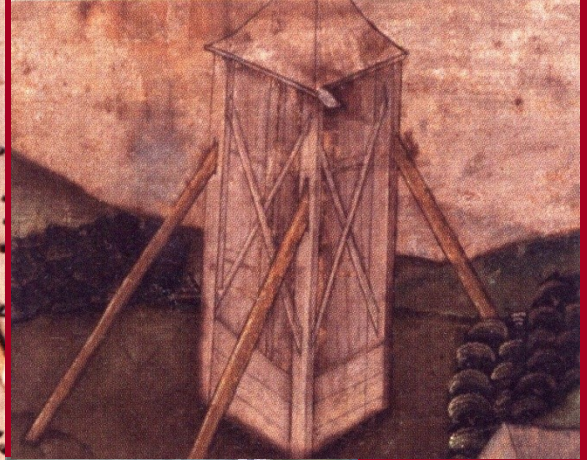
Kutnohorský graduál, asi 1490

důlní díla

- šachty úklonné
- šachty svislé
- štoly hledací
- štoly dědičné
- větrací věže

ražba
želízkováním
sázením ohněm

hornické šlígle

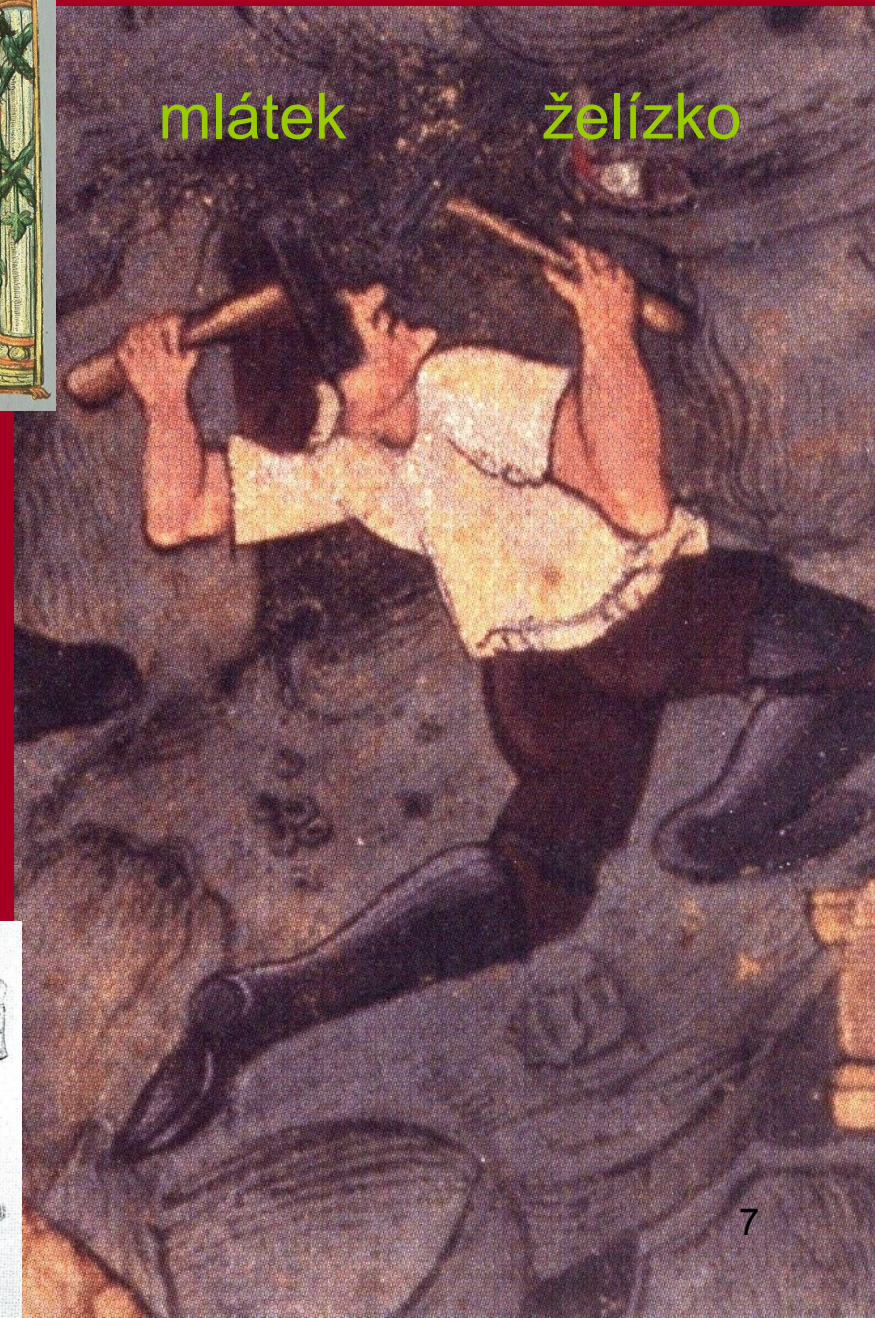

herlík (pucka)

mlátek

želízko

hornické nástroje

krace

4

důlní želízka

5

2

špičák

1

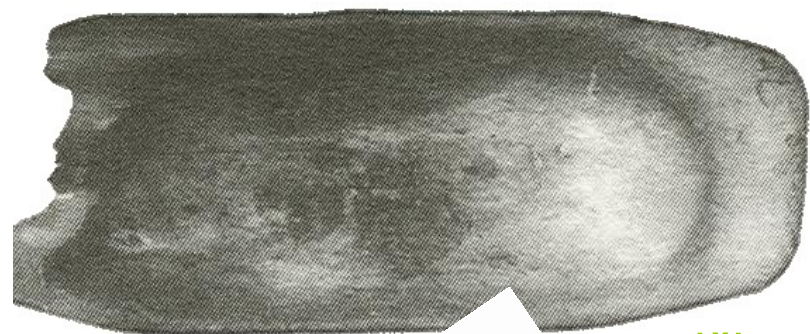
perkytle

žebříky

necičky

flek

kahánek

vrátek, rumpál, hašpl

žentour (trejv)

A – otočný svislý hřídel

B – buben k navíjení provazů

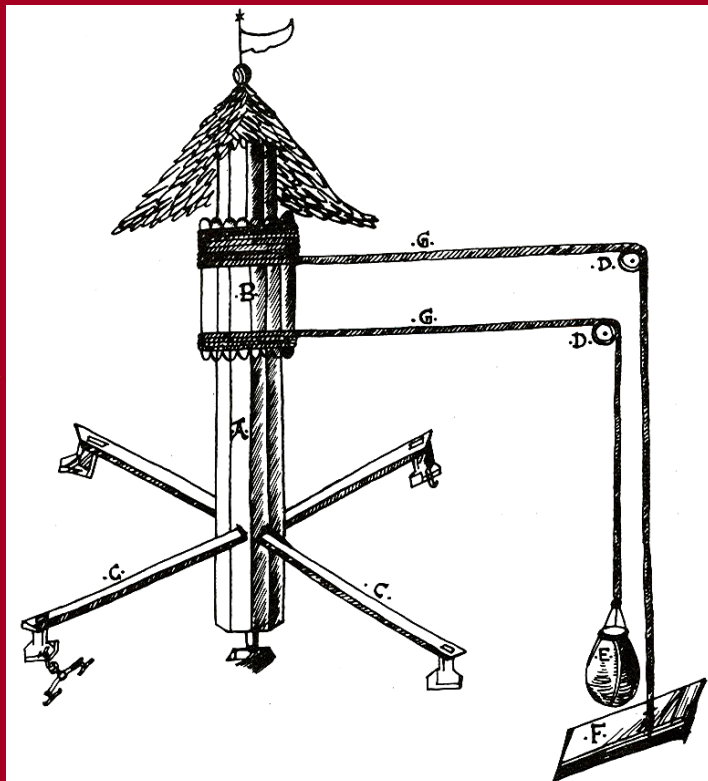
C – rameno žentouru

D – kladky

E – kožený měch na těžení vody

F – ústí šachty

G – těžní provazy

rozdílení rudy - dražba

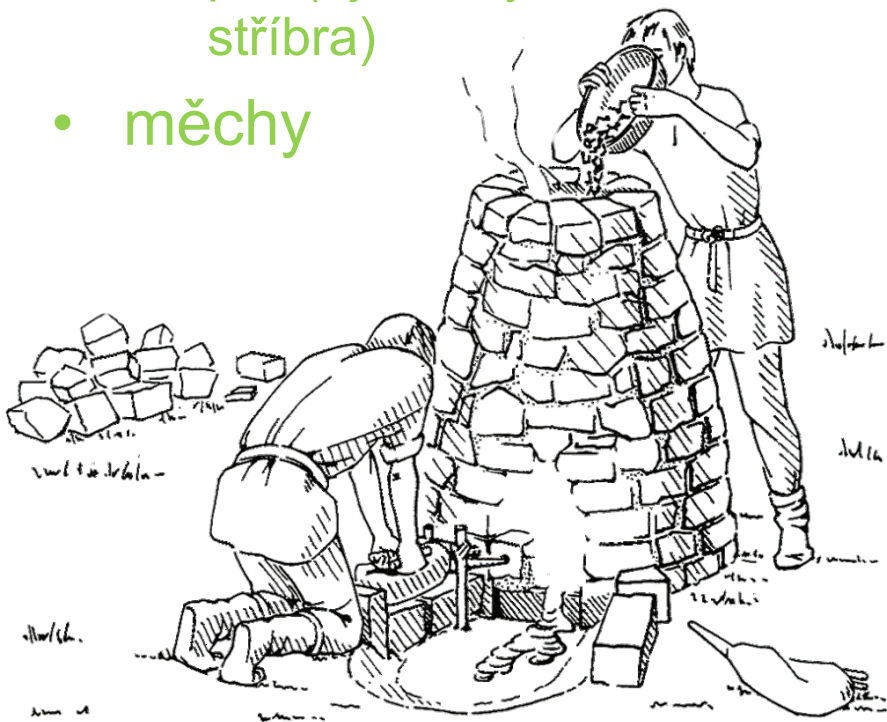

- drcení rubaniny
- propírání rudy
- třídění rudy
- rozdružování (oddělování rudných zrn od jaloviny)
- rudokupci
- tavba rudy

tavení rudy

- pražení (hromady, štaďly)
- tavba (šachtové pece, olovo, dřevěné uhlí)
- hutní olovo
  - klejt (oxid olovnatý)
  - plik (vytavený bochánek stříbra)
- měchy

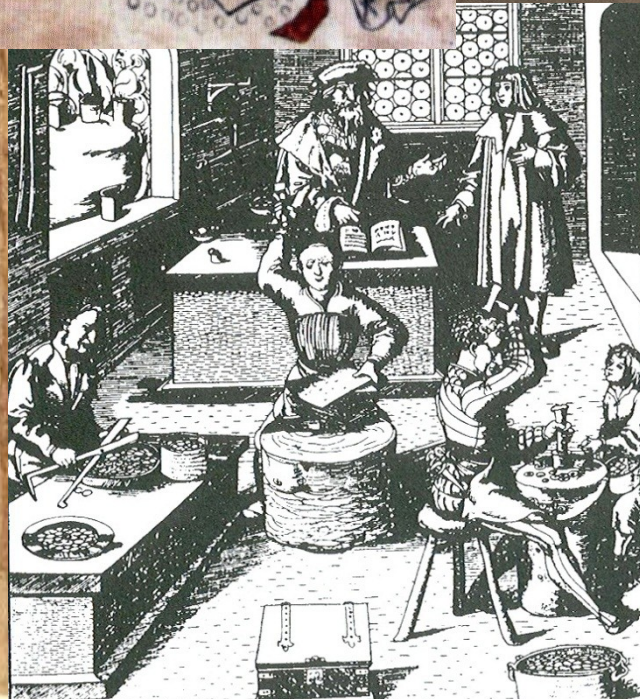

mincovna

- příprava suroviny
- prubiřský test
- cány – pruty mincovního kovu
- mincovní střížky
- ražba

• **lus regale montanorum**

- Václav II., 1300, pražský groš
- Kutná Hora, Vlašský dvůr, šmitny
- sjednocení 17 mincoven

křivule

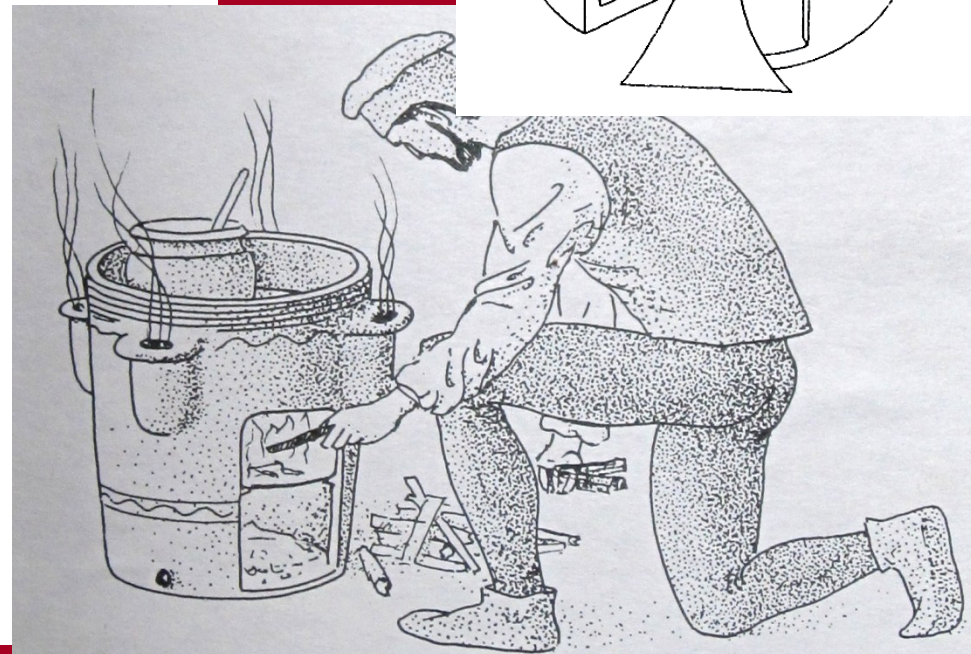
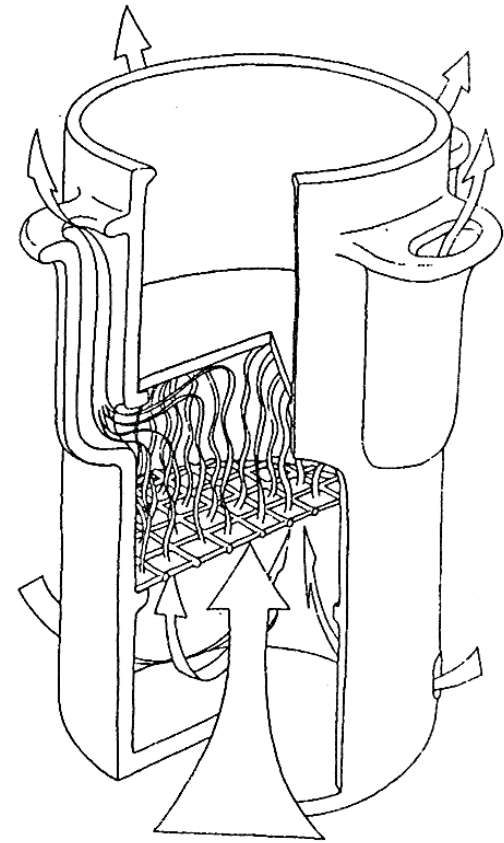

tyglíky

skřipec

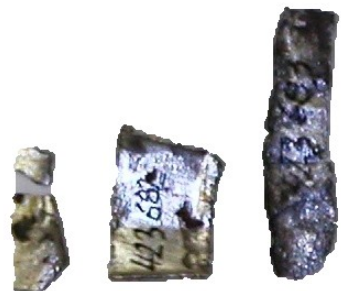

ražba mincí

stříbrné plíšky

razidla

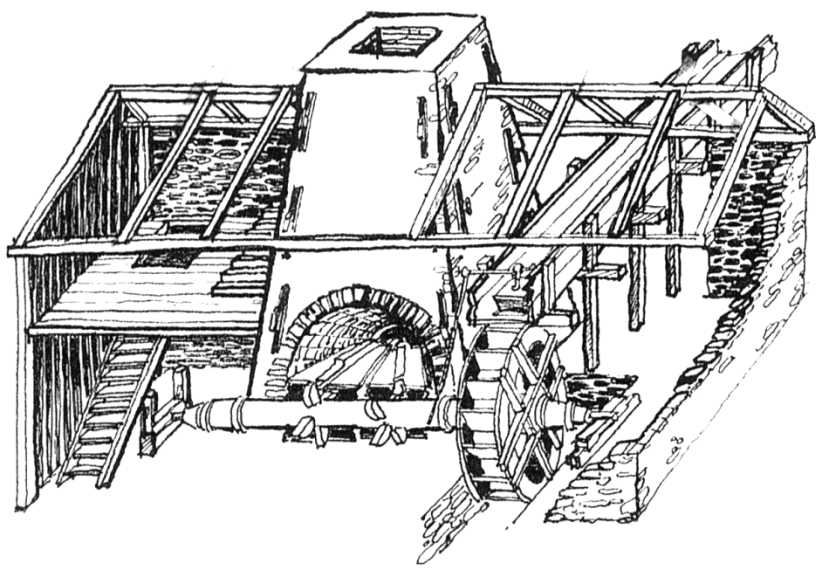
pokladničky

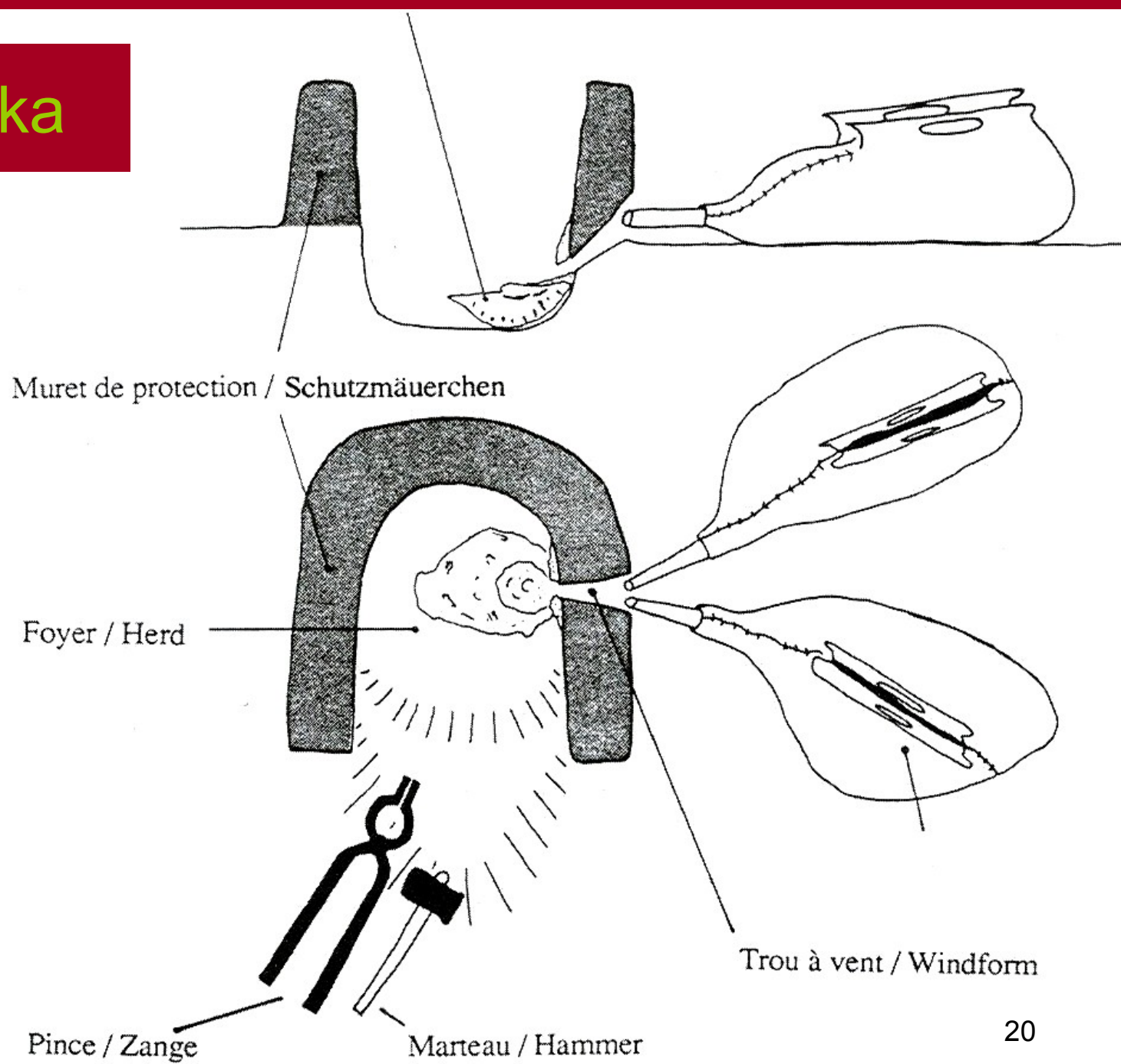
železářská huť

- přímá tavba
- šachtová pec (kusová)
- železná houba
- hamr

vyhříváčka

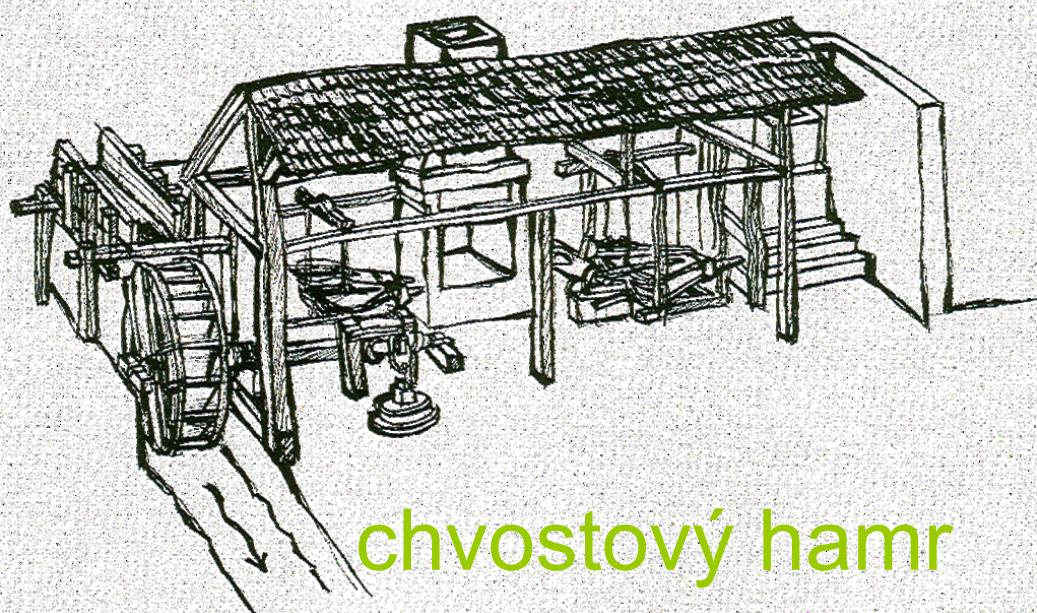
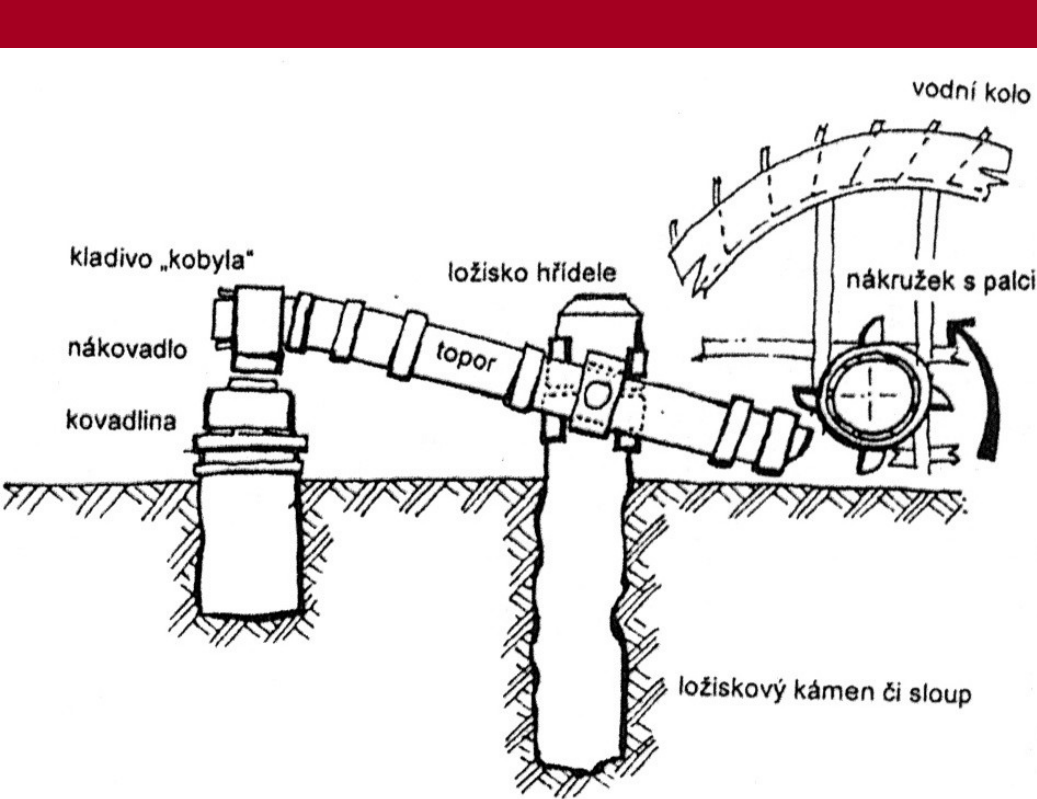

ruční zpracování
železné houby

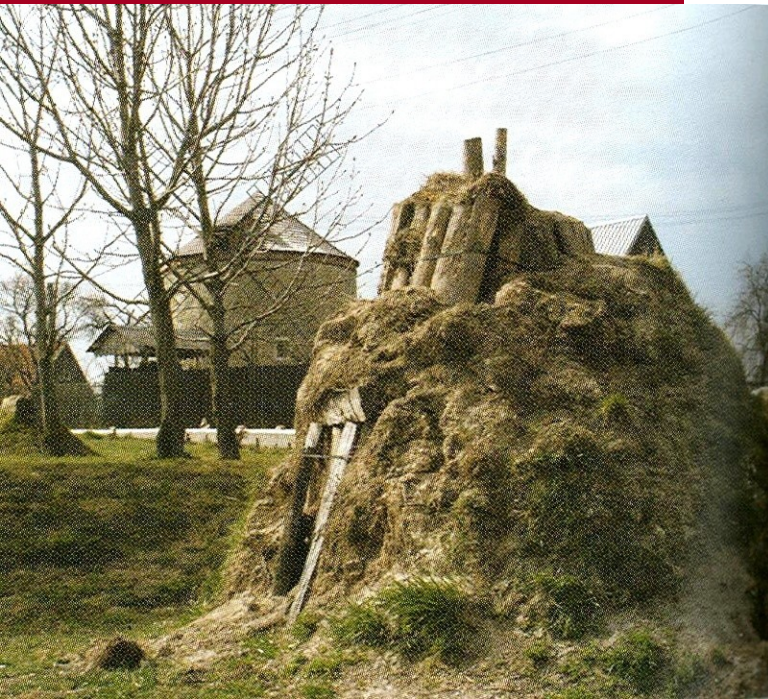
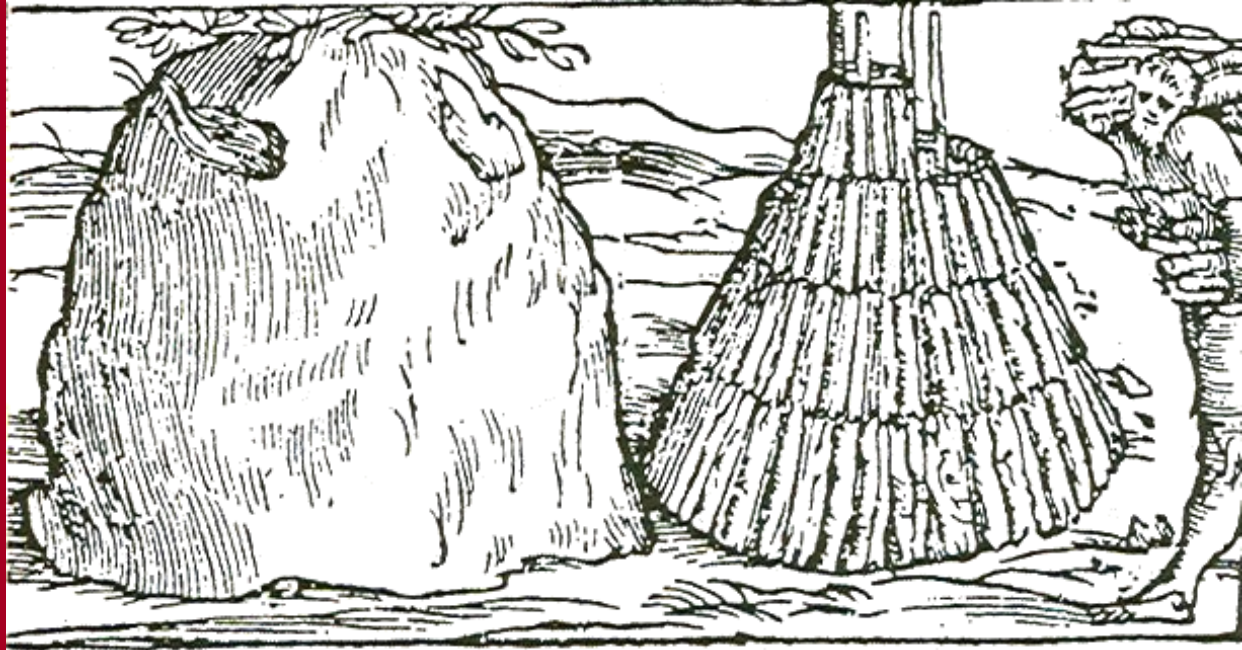
chvostový hamr

dřevěné uhlí

milř

kovářství

ТЪДА ГЪ МѠУ СЕЮ :

kovolitectví

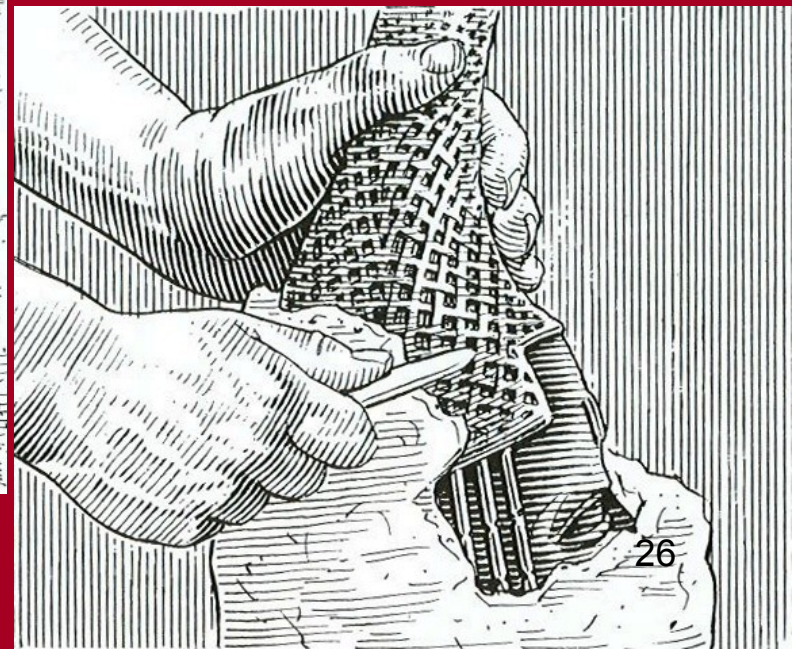
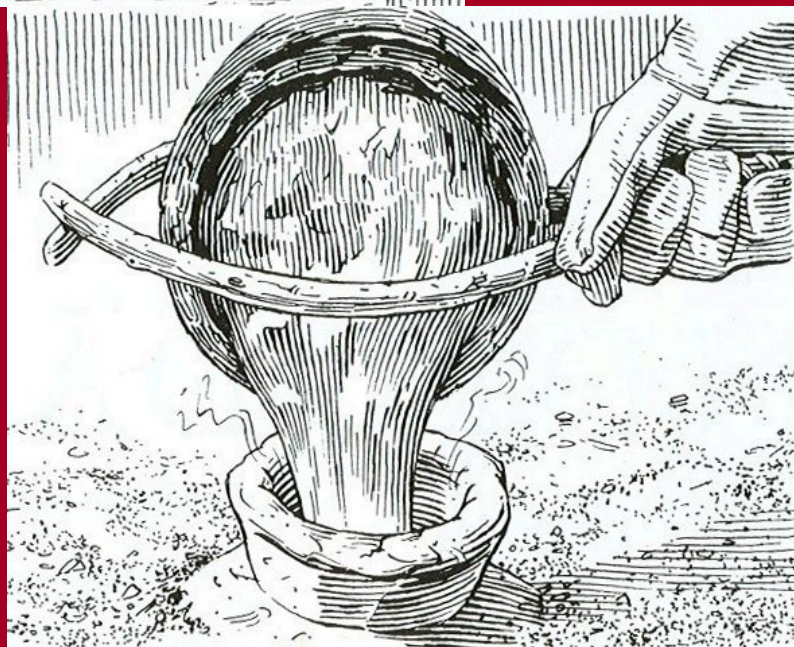
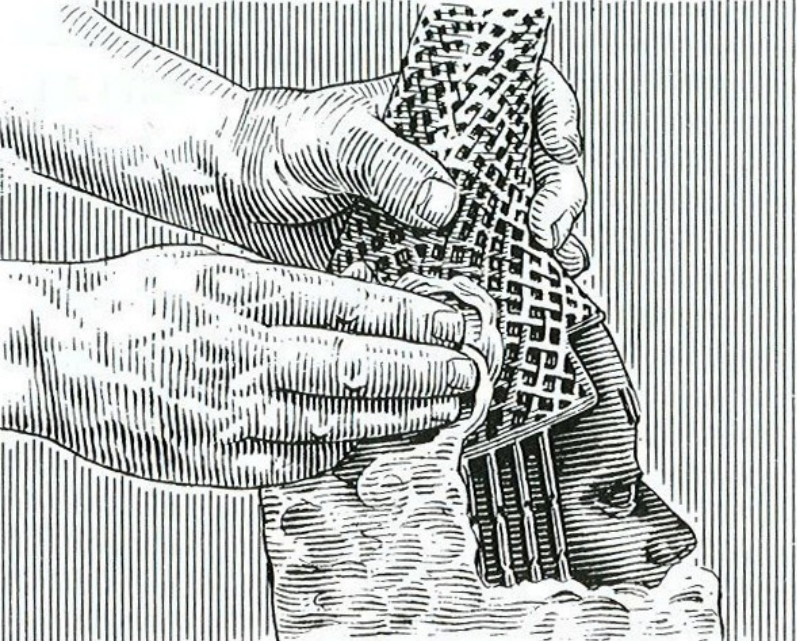

kadluby

odlévání metodou ztraceného vosku

kovotepectví

kovotepecká podložka

